

УДК: 618.928.2:616.858.2

BOLALAR MIYA FALAJI NATIJASIDA MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA NUTQNING BUZILISHI

Xakimova Sh.

Alfraganus university (O'zbekiston Respublikasi)

ABSTRACT

Annotation In young children, motor, psychoneurological, and mental changes occur as a result of a diagnosis of cerebral palsy. Early diagnosis and treatment of these symptoms have a positive impact on the child's learning outcomes during school age as well as on the parents' perception. Brain activity is important not only for movement but also for intellectual development.

Keywords: diplegia, hemiparesis, neuroimaging, psychoneurological changes

АННОТАЦИЯ

У детей младшего возраста наблюдаются моторные, психоневрологические и умственные изменения, возникающие в результате диагностики детского церебрального паралича. Ранняя диагностика и лечение этих признаков положительно влияют на показатели усвоения знаний у ребенка и его родителей в школьном возрасте. Функция головного мозга имеет важное значение не только для движения, но и для умственного развития.

Ключевые слова: диплегия, гемипарез, нейровизуализация, психоневрологические изменения

ANNOTATSIYA

Erta yosh bolalarda bolalar miya falaji tashxisi natijasida yuzaga keladigan motor va psixonevrologik hamda aqliy o'zgarishlar uchraydi. Ushbu belgilarni erta diagnostika qilish va davolash maktab yoshida bolada va uning ota-onasida bolaning o'zlashtirish ko'rsatkichiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bosh miya faoliyati nafaqat harakat, balki aqliy rivojlanishda ham muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: diplegiya, gemiparez, neuroimaging, psixonevrologik o'zgarishlar

Maqsad. Bolalar miya falaji bo'lgan maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq buzilishining turli shakllarini aniqlash.

Materiallar va usullar. Tadqiqotga viloyat bolalar klinik shifoxonasining bolalar nevropsixiatriya bo'limida davolanayotgan 3 yoshdan 6 yoshgacha bo'lgan 165 nafar bolalar bosh miya falajining eng ko'p uchraydigan shakllari: diplegik va gemiparetik tashxisi qo'yilgan bolalar o'rganildi. Diagnostika to'plamiga quyidagi tadqiqotlar kiradi: klinik nevrologik, nefrofiziologik, neuroimaging va nevropsixologik testlar.

Natijalar. Bemorlarda motor buzilishlarining og'irligi quyidagicha taqsimlangan:

32 ta bolada (16,0%) yengil (4 ball), o'rtacha (3 ball) 84 (66,1%) va og'ir (2 yoki undan kam ball) 28 (17,9%) bolalarda yengil (4 ball) aniqlandi. 38 nafar bemorda (30,8 foiz) yengil nutq buzilishi, 43 nafarida o'rtacha (38,4 foiz), 36 nafarida (30,8 foiz) og'ir, 8 nafarida (7,8 foiz) nutq buzilishi aniqlanmadi. Nutqning buzilishi eng ko'p (34,6%) to'rtinchi yosh guruhida (6-7 yosh) kuzatilgan, bu guruhda yengil buzilishlar (14,4%) ustunlik qilgan. O'rtacha va og'ir buzilishlar birinchi, ikkinchi va

to'rtinchi yosh guruhlarida deyarli teng darajada keng tarqalgan.

BMFda asosan quyidagi sabablar nutqni kechiktiradi yoki buzadi:

- Miya po'stlog'idagi nutq markazlarining shikastlanishi
 - Artikulyatsion mushaklarning (til, lab, jag') spastik yoki paretik bo'lishi
 - Eshitish tahlilchilari zaiflashuvi
 - Diqqat, xotira, tafakkurning rivojlanishidagi kechikish
 - Psixomotor taraqqiyotning umumiy sustligi
- Shu sababli bola nutqni ham fiziologik, ham intellektual jihatdan qiyinchilik bilan egallaydi. BMFda uchraydigan asosiy nutq buzilishlari juda ko'p. Dizatriya
- BMFga xos eng ko'p uchraydigan nutq buzilishi.
- Belgilari:
- Lablarda va tillarda qattiqlik yoki bo'shashganlik
 - So'zlar noaniq, "xira", talaffuz buzilgan
 - Ritm va temp buzilgan
 - Ovozni boshqarish qiyin (past, bo'g'iq, titroq)
- Dislaliya (artikulyatsiya nuqsonlari)
- R, S, L, Sh, Ch kabi tovushlarni talaffuz qila olmaslik
 - Artikulyatsiya apparatidagi mushaklar zaifligi sababli tovushlar almashadi yoki tushib qoladi
- Alaliya (nutqning kech rivojlanishi yoki yo'qligi)
- Bola 3–4 yoshda ham gapira olmaydi yoki juda kam so'z ishlatadi

• Lug'ati juda kambag'al

• Gap tuzish qiyin

Disfaziya (grammatik tizimning shakllanmasligi)

• Gaplar buzilgan tuzilishda

• Fe'l zamonlarini, kelishiklarni noto'g'ri qo'llash

• So'zlarni moslashtira olmaslik

Nutqning ritmik-melodik buzilishi

• Tez gaplashish yoki aksincha, juda sekin

• Nutqda pauzalar noto'g'ri

• Ba'zan duduqlanish kuzatiladi

Nutq rivoji bilan bog'liq qo'shimcha muammolar

BMFli maktabgacha yoshdagi bolalarda ko'pincha:

• Eshitish diqqatining sustligi

• So'zlarni yodlab olishda qiyinchilik

• Xotiraning past bo'lishi

• Emotsional beqarorlik

• Harakat koordinatsiyasi pastligi kabi holatlar kuzatiladi

Xulosa. Bolalar miya falajidagi nutqning buzilishi va uning ortib borishi, birinchi navbatda asosiy vosita buzilishlariga bog'liq. Bosh miya nafaqat harakat markaziga balki aqliy va psixonevrologik o'zgarishlarda ta'sir o'tkazadi. Ushbu ta'sir harakat va sezgiga javob beruvchi bosh miyaga va ungacha bo'lgan neyronlar assotsatsiyasidagi tizimli o'zgarishlar natijasida yuzaga keladi.

Adabiyotlar

1. Baxromova, M., & Yusupova, G. (2022). Bolalarda bosh miya falaji diagnostikasi va davolash yondashuvlari. Toshkent Tibbiyot Akademiyasi jurnali.
2. World Health Organization. (2021). International Classification of Functioning, Disability and Health – Children and Youth Version (ICF-CY).
3. Rosenbaum P., Paneth N., Leviton A., et al. (2007). "A report: the definition and classification of cerebral palsy April 2006." Dev Med Child Neurol Suppl, 109:8-14.
4. Shevell M. (2004). "The causes of cerebral palsy: current concepts." Clin Invest Med, 27(6), 273-278.